

ad medicos, & obstetices judicem recurrere oportet; nam si ex tortura inhabilis ad nutricandum infantem reddenda censetur, à quaestione abstinendum est, aliàs torqueri illicò poterit, de quo consulas Gregor. Lop. *dict. gloss.* 8. Farinac. *sup. num.* 80. & 81. ubi Vulpian. *num.* 12. Zacch. *d. quest.* 4. *num.* 19. Clar. *num.* 23. Carranz. *num.* 28. Cavalcan. *ubi nuper*, Guazzin. *dict. defen.* 30. *cap.* 15. Cantera *dict. quest.* 10. *num.* 1. ubi quod potest torqueri, ac membro mutilari: quod sub præmissa distinctione accipiendum, sicut & quod scripsit Cavalcan. & refert Guazzin. nempe nutricantem terrendam non esse.

18 Ex quibus deducitur, quod si mulier adversus juris dispositionem torqueatur, vel terreatur, & ita crimen agnoscat, ratamque confessionem habeat, damnari ex ea minimè possit, quia nullius momenti est. Farinac. *num.* 78. Bajard. *in d. q.* 64. *num.* 77. Pacian. *sup. Ant. Gom. d. vers.* Et ita debet, Carranz. *num.* 27. Guazzin. *dict. cap.* 14. *n. 2. vers.* Et si mulier.

19 Utrum cum prægnante causâ agitari possit, & ipsa ad testificandum, vel comparandum compelli, quaeri solet. Et communis sententia affirmat, cessante abortus periculo; nam si criminaliter contra eam agatur, & iudex sententiam ferat, quâ pœna capitalis, aliave corporalis imponatur verosimiliter abortus timeri potest, cum femineæ præ dolore, mœstitia, vel metu soleant abortire. Galen. *lib.* 5. *Aphorism.* Hippocrat. Menoch. *dict. quest.* 86. *n. 13.* De quibus Ant. Gom. *sup. n.* 37. *in fin.* Guazzin. *d. cap.* 14. *in princip.* Carranz. *num.* 31. *cum seqq.* Petr. Caball. *resol. crimin. casu* 79. *per tot.* Bajard. *ad quest.* 97. *num.* 5. Arias de Mesa *sup. n.* 14. *cum aliis.*

20 Omnia hucusque tradita absque distinctione procedunt, sive fetus animatus sit, sive non, velut post decem aut viginti dies à tempore conceptionis. Farinac. *dict. quest.* 41. *num.* 83. ubi Vulpian. *num.* 12. Bajard. *ad quest.* 64. *num.* 76. Carrer. *in praxi. tract. de indic. & tortur.* §. *Circa tertium, quæ person. torq. poss. num.* 34. Guazzin. *num.* 1. *vers.* Et procedit. Menoch. *sup. quest.* 90. *num.* 55. Zacchias *d. q.* 4. *n.* 19.

21 Idem dicendum est, licet mulier ex punibili complexu, & fraudulenter conceperit, ut pœnam, aut quaestionem subterfugiat. Farinac. *n.* 82. ubi Vulpian. *num.* 12. idem Farin. *in fragment. lit. C. num.* 612. & *in tract. de var. quaest. q.* 103. *num.* 70. Gregor. Lop. *in l. ult. gloss.* 4. *tit.* 31. *p.* 7. Ant. Gom. *num.* 37. Plaza de delict. *lib.* 1. *cap.* 36. *num.* 22. Menoch. *ubi proximè*, Bajard. *d. n.* 76. & *quest.* 97. *n.* 3. Cantera *num.* 1. Caball. *num.* 3. Guazzin. *sup. vers.* Quæ conclusio. Cum enim in his leges partus favorem respiciant, nequitia, ac turpitudine matris officere proli non debet, l. *Imperator* 18. *ff. de stat. homin.* Si quæ verò puerperis duntaxat prospiciunt, de quibus *sup. num.* 8. & 16. ea humanitatis intuitu, ne pœnarum legitimus modus excedatur, induta sunt, quibus mulieres ob turpitudinem non redduntur indignæ.

22 Mulieri se gravidam asseveranti non creditur, nisi probetur: quomodo probetur, discas à Mascard. *de probat. concl.* 1125. Pacian. *sup. dict. cap.* 4. *à num.* 25. & standum est medicorum, ac obstetricum iudicio, Farinac. *dict. quest.* 41. *num.* 85. ubi Vulpian. *num.* 12. Bajard. *d. quest.* 46. *num.* 78. Guazzin. *d. cap.* 14. *in fin.* ubi quod sed est si de credulitate periti deponant, sæpe enim falluntur, quia difficile dignoscitur an mulier prægnans sit. Zacchias *quaest. medicolegal. tom.* 2. *lib.* 10. *cons.* 26. *num.* 11. qui de hujusmodi cognitione

latè differit. Sed in dubio semper ventri consulendum erit, ac si de prægnantia constaret, argumento legis 1. §. *Sed etsi incertum*, & §. *Sed etsi quis*, *ff. de vent. in possess. mittend.* fatius est enim reæ ad tempus ignoscere, quam infontem partum, aut spem hominis, perimere, argumento legis *Absentem* §. 1. *ff. de pœn.* Plutarch. *lib. de sera Numin. vincti.* ibi: *Nonne satius pœnæ est suspensio, quam inconsulta, accelerataque vindicta.*

Ibi: *Quibus illud, nec temerè addere libet.*

Unde originem traxerit æquissima constitutio 23 dictæ legis *Prægnantis*, *ff. de pœnis*, tradunt præter D. Covar. Menoch. *sup. quest.* 86. *à numer.* 10. Carranz. *d. §.* 4. *num.* 24. Corraf. *in d. l. Prægnantis*, *num.* 3. Brisson. *de antiquit. jur. civil. cap.* 20. Simanch. *de Catholic. Inst. tit.* 46. *num.* 51. Jan. Langlaeus *lib.* 11. *semestr. cap.* 2. qui eam ad legem Mosaicam refert.

Verùm omni lege positivâ seclusâ, jure naturali non licet, nisi urgente gravissimâ causâ, secundum tradita *sup. n.* 11. & 12. matrem damnatam occidere, dum prægnans est, ut animadvertit Salian. *Annal. tom.* 1. *anno mundi* 2327. *num.* 8. quò loci meminit sententiæ, quam Judas ut Jacobæ familie Magistratus tulit in Thamarum numerum suam propter adulterium cum eodem patrum, ut scilicet statim, antequam pareret, comburerentur: quæ expositio & sacro textui magis congruit, ac frequentiori Interpretum calculo comprobatur, ut idem testatur Salianus, qui ut Patriarcham judicem ab immanitate, ac savitia vindicet ait, Judam incogitantem factus oblitum de matre pronunciasse. Sed *num.* 7. aliam refert opinionem quorundam, qui sententiam à Juda latam sententiam non fuisse, sed præceptum, ut Thamar duceretur in carcerem interim, ubi servaretur dum in lucem ederet prolem, pesteaque legitime damnata flammis juxta legem traderetur. Hæc interpretatio est à verbis sacræ Paginæ discrepare videatur, juris rationi maxime consonat: tum quia ex abrupto, non audita reâ, iudex capitalem pœnam irrogaret, quod ablit; nam *Judicium præceptum infam. judicis index*, Joan. Owen. *in Monost. Ethicopolit. de quo vide Gloss. verbo Celeri*, *in cap.* 2. *de sentent. & re judic.* & quos ibi congerit Barbosa *in collect.* tum quòd in propria causâ jus sibi diceret, quod jus abhorret, l. *unic. C. nequis in sua causa*, ubi Barbosa cum plurimis *in collect.* cum adulterium Thamaris in dedecus sui, familiaeque suæ cederet. Ad hæc si ille ut iudex procederet, nihil Thamarum juvaret ad evadendam pœnam, quod ipse complex criminis convinceretur: nec quia minus peccasse feminam Judas fateretur, illa absolvi deberet, pro ut absoluta est. En series sacri Textus Genesis capite 38. *Ecce autem post tres menses nunciaverunt Juda*, dicentes, *Fornicata est Thamar nurus tua, & videtur uterus ejus intumescere. Dixitque Judas: Producite eam, ut comburatur. Quæ cum duceretur ad pœnam, misit ad socerum suum, dicens: De viro, cujus hæc sunt, concepi: cognosce cujus sit annulus, & armilla, & baculus. Qui agnitis muneribus, ait: Justior me est, &c. ubi verba illa, Cum duceretur ad pœnam, communi interpretatione patrocinantur aperte, & contrariam refellunt, nisi dicatur ad pœnam duci dum in carcerem mititur.*

Ibi:

Ibi: *Sed & Aliano auctore.*

- 25 Cujus verba hæc sunt: *Cum Areopagita veneficam mulierem deprehendissent, & eam morti tradere vellent, non prius ipsam interemerunt, quam partu liberaretur. Postquam verò peperit, comprehenderunt ipsam, & solventes à damnatione innocentem infantem, eam quæ commoverat supplicium, solam morte multarunt.*
- 26 Illud observare placet ex Zacchia *sup. lib.* 3. *tit.* 2. *quest.* 2. *num.* 10. foeminam menstruis fluentibus torquendam non esse. Idem dicendum de quavis pœna corporali, præter ultimum supplicium.

SUMMARIUM.

- 1 Pœnarum omnium maxima supplicium est ultimum.
  - 2 Quibus instrumentis rei apud Romanos enecari solebant.
  - 3 Utrum pœna damnationis ad bestias fuerit ultimum supplicium?
  - 4 Acerbissimus modus interficiendi homines est combusio.
  - 5 Crucis & furcæ mors turpissima, gladii decora & honesta.
  - 6 Qui publica auctoritate perimebantur, prius vulgari virgis moris fuit apud Romanos.
  - 7 Furcæ supplicium quondam, & nunc frequens admodum.
  - 8 De furcarum forma & distinctione.
  - 9 Furca dicta est arbor infelix, & quare.
  - 10 Verbum Furca, multipliciter accipitur.
  - 11 Crux pro furca & omni eruciata ac labore usurpatur.
  - 12 Furca pro cruce accipi solebat.
  - 13 Quomodo olim rei crucifigerentur.
  - 14 Crux inmane, & acerbissimum supplicium.
  - 15 De crucis supplicio sacra recensentur testimonia.
  - 16 De crucifixione Amanis.
  - 17 Crucis pœna apud omnes gentes in usu fuit, & unde originem traxerit.
  - 18 Etymon verbi Crux.
  - 19 Litera T, crucis signum demonstrat.
  - 20 Homo corpore suo crucem representat.
  - 21 Tau supplicii & damnationis fuit nota.
  - 22 Lex Capitalium, §. Famosos, ff. de pœn. emendatur.
  - 23 Varia forma crucis & crucifigendi.
  - 24 Furcæ perimi hodie quis dicatur.
  - 25 Rei solebant diu in cruce supervivere.
  - 26 Crux vocabatur palus acutus, quo homo per medium corpus penetrabatur.
  - 27 De furcæ frequentia gravitate ac turpitudine.
  - 28 Damnatus diversis sententiis, unâ ut moriatur in furca, alterâ gladio, qualiter interfici debeat.
  - 29 Nobiles furcæ pœnam non sustinent regulariter.
  - 30 Reorum cadavera solent suspendi laqueo ad igni-niam.
  - 31 Generosi ex quibusdam delictis suspendio infamæ extinguuntur.
  - 32 Crucis patibulum detestabile ac crudele.
  - 33 Crucis supplicium servorum fuit proprium.
  - 34 Nobiles ac femine apud Romanos & alias gentes crucis pœnæ subiciebantur.
- D. de Faria Novæ Addit. ad Covar. Tom. II.

- 35 Virgines ad crucem damnatae, prius à carnifice prostituebantur, quam occiderentur.
- 36 De S. Crucis veneratione, ac de pœnis in contemptores stabilitis.
- 37 Constantinus Magnus statuit, ne aliquis ad crucis mortem damnaretur.
- 38 Crucis Sanctæ signum à quo Constantino apparuit, venerabile admodum Romanis fuit.
- 39 Signum Crucis adhuc ante Christi passionem felicitatem, salutemque prænotabat.
- 40 Ezechielis locus adducitur.
- 41 Furcæ erectio signum est jurisdictionis cum mero & mixto imperio.

De crucis & furcæ supplicio.

CAPUT V.

Inter eas pœnas, quibus Romanorum Respublica scelerum prosequatur auctores, ut maxima ultimum supplicium recenseretur, l. *Si quis forte* 6. §. *ult. cum leg. seqq. ff. de pœn. l. 4. tit. 31. part. 7.* Farinac. *in Praxi, tom.* 1. *quest.* 19. Clar. *in S. fin. à quest.* 76. Guazzin. *de defension. reor. defen.* 33. *cap.* 4. Petr. Gregor. *Syntaxm. Jur. lib.* 3. *ex cap.* 10. Bobadill. *in Polit. lib.* 2. *cap.* 21. *n.* 218. *in fin.* quod est vitæ naturalis ademptio, l. *Ultimum* 21. *ff. eod.* ad quam non temerè, sed raro rei damnabantur, & non nisi ex atrocissimis criminibus. Bobad. *ubi proximè.*

Non tamen omnes simili instrumento, vel modo perimebantur; etenim pro diversitate personarum, ac facinorum multifariam damnati vitam agebant, veluti gladio aut securi decapitari per licetorem, fure intra carcerem strangulati, præcipites acti intra carcerem ex loco delinatio, qui vocabatur *Robur*, vel extra è rupe Tarpeia: in crucem acti per carnificem, ad furcam appensi, flammis absumpti, culeo insuti, projectique in mare, vel fluvium, ac tandem bestiarum immanitate lacerati. Quæ omnia constant ex l. *Aut damnum* 8. §. 1. & §. *Hostes*, l. *Capitalium*, *in princip.* & in §. *Qui ob inimicitias*, & §. *Famosos*, *ff. de pœn. l. Pœna* 9. *ff. ad l. Pompei. de parricid. l. unic. in princ. C. de mulier. quæ se prop. serv. junxer. l. ult. tit.* 19. *l. 6. tit.* 31. *part.* 7. D. Covar. *in Clem. Si furiosus*, *part.* 2. *in princ. num.* 12. *de homicid. Just. Lips. tract. de cruc.* Jacob. Gretser. *eod. tract.* Joan. Rosin. *de antiquit. Roman. lib.* 9. *cap. ult. versic. Judicio facti*, & *lib.* 8. *cap.* 28. *sub §. de legib. parricid.* Farinac. Clar. ac Guazzin. *ubi proximè.* Sed ex his suppliciis pleraque de communi consuetudine aboleverunt, solumque frequentantur furcæ, strangulationis, & gladii, nisi flagitii enormitas ita insolens sit, ut dirioerem, aut turpiorem pœnam oporteat irrogari. Guazzin. *d. c. 4. num.* 8. & apud nos est lex 6. *tit.* 31. *part.* 7. quæ expressim præcipit, & crucis mortem inferri vetat, ubi Gregor. Lop. *gloss. ult. docet*, iudici non licere insolitum supplicium irrogare, alioqui damnatus ad mortem modo inusitato, jure communi nec instabilis, nec incapax efficeretur, & qui sententiam tulit, in syndacatu coercebatur.

Hic meminisse libet quaestionis, an scilicet pœna damnationis ad bestias ultimum supplicium importet? Assertio negativa deducitur ex l. *Quicumque* 8. *ff. ad l. Corn. de fals.* ubi datio ad bestias levior pœna ultimo supplicio probatur, unde sic tenent aliqui apud Farinac. *sup. q.* 115. *num.* 12. & 100. Affirmativa patet ex l. *Si quis filio* 6. §. *Irritum*, *ff. de injust. rupt. d. l. Capitalium*, §. *Famosos*, C c 2

mos, l. Qui ultimo 29. ff. de pœn. ubi Gloss. verb. Ad bestias, & ita post alios tenet Farinac. ubi nuper. At Budæus in d. l. Aut damnatum, §. Quicumque, ut memorata jura conciliaret, talem excogitavit distinctionem. Aut reus simpliciter damnatur ad bestias, & tunc is non destinatur ultimo supplicio, sed servatur ut eas curet, vel ut cum ipsis more athletarum armis indutus depugnet in publicis spectaculis, unde incolumis, vitæ comite evadere potest belluarum feritate devicta, argumento legis 1. §. Item Senatusconsulto, ff. de postul. l. Athletas, ff. de iis qui not. infam. juncta Glossa ibi, l. unic. C. de ablet. lib. 10. & sic exaudiri debet Consultus in d. l. Quicumque, ff. ad l. Cornel. de falsi. Aut qui lege, vel sententia jubetur bestiis subjici, quo casu damnatus eis inermis dilacerandus subiacebat, imò solebat clavis affixus, vel funibus alligatus immanitati ferarum exponi, Just. Lips. sup. lib. 3. cap. 11. ubi Budæi conciliationi suffragatur: juxta quæ pœna subjectionis ad bestias ultimi supplicii est, quo sensu accipienda sunt jura in d. l. Si quis filio, & alia nuper adducta. An verò hujusmodi concordia omnino juri consonet, prolixæ indagacionis est, alii perpendant.

4. Ex omnibus his capitalibus suppliciis id sævissimum censetur, cum homo flammis traditur enecandus, argumento dictæ legis Capitalium, in princ. Tertullian. ad Martyr. cap. 4. Farinac. d. q. 19. num. 21. Guazzin. cum aliis sup. num. 15. Petr. Fab. lib. 2. semestr. cap. 7. ideoque pietatis intuitu apud Catholicæ Fidei cultores, ubi pœna ignis lege irrogatur, prius compressis faucibus reus interficitur, quam comburatur, nisi hæreticus sit, qui in sua perfidia impænitens perseveret, sicut prænotatum est supra, lib. 2. cap. 10. num. 114. & 119. At nihilominus Just. Lips. lib. 2. cap. 1. putat dirorem fore mortem crucis, quam ignis, ob ignominiam, ac durationem. Et observandum est ex Saliano Annal. tom. 2. anno mundi 2584. num. 127. ignis verbo in sacris Literis omne ultimum supplicium comprehendit. Vide infra, num. 14.

5. Crucis verò, vel furcæ patibulum omnium turpissimum fuit supplicium, Just. Lips. ubi proxime, Farinac. d. q. 19. num. 11. Valenz. conf. 102. num. 129. Guazzin. d. cap. 4. num. 11. quod latius infra patebit. Gladii honestissimum, ac Nobilium gratiâ inventum supplicium. Valenz. n. 130. ubi post Just. Lips. comment. ad lib. 15. Annal. Taciti, adnotavit decorum magis esse gladio, quam securi jugulari. Ex quo deducitur decidendi ratio ad l. Aut damnatum 8. §. 1. ff. de pœn. ubi qui gladio occidi præcipitur, securi cædi vetatur; fieret enim morienti injuria, si instrumento minus decenti perimeretur. Hodie securis usus in decapitandis delinquentibus non permittitur. Guazz. in d. cap. 4. infim. & expressim interdicitur Hispana lege 6. tit. 31. part. 7. infim. ubi Greg. Lop. gloss. 6. monet non licere iudicibus genus ultimi supplicii lege præscriptum immutare: quod si lex non assignet illud, sed duntaxat mortis pœnam injungat ex usu receptis quam maluerint, pensata rei qualitate imponere posse. Adde præmissa num. 2. infim.

6. Illud commune fuit omnibus regulariter, qui ultimo afficiebantur supplicio, ut prius flagellis, vel virgis acriter cæderentur, ut deducitur ex l. Pœna 9. ff. ad l. Pomp. de parricid. l. unic. in princ. C. de mulier. quæ se prop. serv. junxer. Just. Lips. lib. 2. cap. 2. cum seqq. ubi de verberum discrimine, & lib. 3. cap. 2. Rolin. d. cap. ult. vers. Judicio factio,

Solorzan. de crim. parricid. lib. 1. cap. 10. Petr. Fab. sup. cap. 6. & 7. quod tamen non perpetuum esse, sentit Lips. ibidem, & maxime locum habere posset limitatio, cum aliquis ad gladii mortem damnabatur, propter supplicii honestatem, & verberum ignominiam, l. Ictus fustium 22. ubi Gloss. & DD. ff. de iis, qui not. infam.

Ad Num. 1.

Ex hucusque traditis liquidò constat, furcæ 7 rum supplicium Romanis satis cognitum ac frequentatum, cujus mentio fit in l. Moris 9. §. Iste ferè, ff. de pœn. & aliis, quas D. Covar. in præfenti congessit, præter quem hoc ipsum observant Glossa in l. 1. C. de seditios. Just. Lips. de cruc. lib. 3. cap. 1. Rolin. sup. Larreategui S. lictar. lib. 8. cap. 9. num. 19. Adrian. Turneb. adversarior. p. 1. lib. 15. cap. 3. Quæ pœna & hodie assidua est ubique gentium, maxime in grassatores, ac fures, l. 6. tit. 31. part. 7. ubi Gregor. Lop. gloss. 6. Just. Lips. lib. 1. cap. 13. infim. & lib. 3. cap. 7. Guazz. d. cap. 4. num. 8. & plures quos dedimus supra, lib. 2. cap. 9. n. 81.

De furcæ veteris, ac novæ forma fusè disserit 8 Just. Lips. lib. 3. cap. 3. cum seqq. & cap. 7. inquit furcam novissimè inventam fore instrumentum ex triplici ligno forma jugi veteris confectum, cui appensi homines laqueo strangulantur. Furca apud Romanos una ignominiosâ vocabatur, & alia pœnalis, non quia hæc careret infamiâ, sed quoniam illa ad ludibrium, & irrisionem tantum portabatur à servis, qui leve aliquid admiserant, qui præconizantes proprias noxas per viciniam, furciferi dicebantur. Pœnalis autem furca bajulabatur per vias publicas à reis ad mortem damnatis, ut sub ipsâ cæderentur, qui inter pergendum ad patibuli locum flagellabantur. Just. Lips. lib. 3. cap. 1. & 2. de quo inferius, ubi D. Covar. furciferos servos memorat.

Ibi: Quo in loco infelicem arborem.

Infelicem arborem furcam nuncupari, animadvertunt Gretser. de cruce, lib. 1. cap. 21. Just. Lips. 9 lib. 1. cap. 1. ubi de cruce, Larreategui, ac Rolin. ubi proxime, Salian. sup. tom. 5. anno 3601. n. 4. vel quia infelices efficit, vel quod loco fructuum ex ea infesta, horridaque punitorum cadavera pendunt. Integram verò seriem solemnium verborum, quæ Magistratus proferebant, ubi reus ultimo supplicio affici debebat, refert Rolin. d. cap. ult. vers. Judicio factio, quæ sic se habebant: *Ilictor, colliga manus, verberato, capite obnubito, arbore infelici suspendito.* Unde observant Gretser. & Salian. ubi proxime, Romanis moris fuisse facies interficiendorum velare. Quomodo qui ad patibulum ducebantur, vexarentur, fusè tradidit Just. Lips. lib. 2. cap. 4. cum seqq. ubi de crucifigendis.

Ibi: Sed & furcam veteres.

De multiplici acceptione verbi Furca, videndus 10 Calepin. verbo Furca, Turneb. sup. d. cap. 3. & part. 2. lib. 1. cap. 1. qui furciferorum servorum meminere, de quibus supra, num. 8. Furcâ expellere dicimur, cum maximo conatu, totisque viribus propulsumus, ut præfati docent Authores. Cur servi furcam ferre, ut dictum est num. 8. cogebantur, tradit Petr. Gregor. lib. 37. cap. 2. num. 5.

non.

nempe ut vicini ab eisdem caverent, quorum flagitia proprio propalabantur ore.

Ad Num. 2.

11. Crux pro furca quondam aliquando usurpabatur, teste Calepino verbo Furca, & verb. Crux, de quo Lips. lib. 3. cap. 4. ubi an idem fuerit patibulum, & furca. Sed & verbum Crux, omne tormentum, agonemque significat, Just. Lips. lib. 1. cap. 1. Calepin. & Nebriss. verb. Crux. Sic Matth. cap. 10. dicitur: *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollet crucem suam, & sequatur me.* Plaut. Menoch. prolog. ait: *Aliqua mala crux semper est, quæ aliquid perat.* Et apertius Terent. in Aulular. cruces meretrices nuncupavit, quia premunt, ac nocent. Similiter Hispanè dicimus quem crucem ferre, si diu quomodolibet affligatur, quod verum est si vox hæc latè accipiatur; nam præse sumpta est cruentus interitus in ligno. Just. Lips. ubi proxime, Theatrum vitæ humanæ verbo Crux, col. 1.

12. Rursus furca pro cruce nonnunquam accipiebatur, ut D. Covar. infra, num. 3. nos edocet, cui accedit Calepin. verbo Furca: ex quo venit ampliandum Consulti responsum in l. Moris 9. §. Iste ferè, ibi: *Nec furcæ subjici, ff. de pœn.* nam quod de furca cavetur, & de cruce exaudiri debet, tum ob verbi naturam, & aptitudinem ad utrumque patibulum comprehendendum: tum ob rationem eandem ignominie, quæ in hujusmodi suppliciis reperiebatur: quò loci animadvertendum est, Just. Lipsium lib. 3. cap. 7. existimasse in eo textu legendum, *Nec cruci suffigi*: quæ verba à Triboniano immutata asseverat, eo quòd sub id tempus jam suffulerat Constantinus crucis patibulum, & furcæ frequentabatur. At quomodocunque fuerit, tradita ampliatio æquè procedit.

Ibi: At cruci affigebantur clavis nocentes.

13. Sic plerumque eveniebat, sed consueverant etiam rei manibus, pedibusque ligatis crucifigi. Theatrum vitæ humanæ tom. 2. lit. C, verb. Crux, col. 1. lit. D, Just. Lips. lib. 2. cap. 8. & 9. & funibus alligati acrius cruciabantur. Idem d. cap. 8. qui fame, lanceis, aut à volucibus dilaniati enecabantur. Just. Lips. cap. 12. & 13. Vide eundem lib. 1. cap. 4. ad ea, quæ D. Covar. hic subdit: & hanc distinctionem inter crucem, & furcam agnoscunt Rolin. d. vers. Judicio factio, Just. Lips. lib. 1. & 3. Larreategui d. cap. 9. à num. 17. Petr. Gregor. sup. lib. 31. cap. 17. num. 3. ubi quòd acerbior erat crux, quam furca, ob durationem cruciatus (de qua statim) & plurium cruciariorum meminit.

Ibi: Ex quibus locis apparet crucis supplicium.

14. Crucis patibulum immane, & acerrimum habebatur. Cic. 5. in Verr. crudelissimum, ac terribissimum dixit: Jul. Paulus lib. 5. sentent. tit. 12. summum supplicium vocat, Just. Lips. lib. 2. cap. 1. pœnam extremam, ignisque acerbiorè, quia cruciatus cum vita magis protelatur; solebant enim cruciarii biduo, vel triduo superstites pendere, ut de Divo Andrea fertur, qui per tres dies

superavit appensus, Just. Lips. lib. 2. cap. 1. & 12. Unde supplicium hoc dirissimum fore, præter Lipsium adnotant Rolin. de amicitatibus Roman. lib. 9. cap. ult. vers. Judicio factio. Larreategui S. lictar. lib. 8. cap. 9. num. 17. in fin. Theat. vitæ hum. sup. col. 1. lit. C, P. Suar. de vit. Christ. disp. 3. q. 46. art. 4. vers. Quoniam de materia. Hebræis verò non licebat reos in crucem actos pendentes post solis occasum derelinquere, ut colligitur ex Deuter. cap. 21. quem locum paulò inferius dat D. Covar. Et licet de cruciaris, vel suspensiosis jam defunctis lex egerit ibi, constat tamen latrones, qui cum Domino in cruce acti sunt, crucibus contractis vespere peremptos fuisse, ne in cruce noctu permanerent: sed id ob subsequens Pascha fieri oportuit, prout ex sacro Textu colligitur, Joan. cap. 10. Aliter Romani, qui solebant ad terrorem, & opprobrium cruciariorum cadavera in patibulo relinquere, Theatrum vitæ humanæ col. 6. litera F. Vide ad hæc Salian. tom. 3. anno 3013. n. 17.

Ibi: Genesis cap. 40.

Sunt itidem in sacra Pagina testimonia alia, & 15 exempla supplicii crucis, ut Numer. cap. 25. ibi: *Tolle, inquit Dominus ad Moysen, cum eos Principes populi, & suspende eos in patibulis*; idest, crucibus, ut post alios interpretatur Salian. in Annal. an. mundi 2583. n. 90. Et Joan. cap. 10. dicitur: *Percussitque Josue, & interfecit eos, atque suspendit super quinque stipites.* De quo Salian. an. 2584. num. 178. cum seq. ubi cum aliis opinatur, eos quinque Reges, de quibus sermo est, post mortem cruci affixos. Item Reg. 2. cap. 21. filii Saulis à Gabaonitis in crucem acti sunt, ibi: *Qui crucifixerunt eos in monte coram Domino.* Vide Salian. tom. 3. anno mundi 3013. n. 15.

Ibi: Extat & de Aman.

De quo vide Just. Lips. lib. 1. cap. 11. Gretser. de cruce, lib. 1. cap. 21. Tornieil. Annal. anno mundi 163661. per tot. Salian. plenè anno mundi 3661. à princip. & n. 41. tradit, Amanem fuisse clavis cruci suffixum, à qua post mortem cadaver translatum est in aliud patibulum ad portas urbis Susân. Sic habetur Esth. cap. ult. vers. 18. ibi: *Pro quo scelere ante portas hujus urbis, & ipse qui machinatus est, & omnis cognatio ejus pendet in patibulis.*

Ibi: Ex quibus probatur genus hoc supplicii.

Supplicium crucis, quam & gabalum antiqui 17 Latini vocitabant, ubique gentium in malefactoribus usu receptissimum esse constat, ut apud Persas, Græcos, Assyrios, Ægyptios, Afros, Athenienses, Macedones. Lips. ubi proxime, Theat. vitæ humanæ sup. col. 3. Petr. Gregor. sup. num. 1. cujus initium latet præ antiquitate: tamen jam Nini temporibus secundi Assyriorum Regis patibulum istud non erat ignotum: nam ille anno 43. postquam clavum Imperii tenere cepit, Pharnum Mediæ Regem à se devictum cum uxore ac liberis in crucem ut ageretur præcepit, ut ex Diodor. Sicul. lib. 2. antiquit. cap. 1. & Sabell. lib. 1. emead. 1. refert Theatrum vitæ humanæ ubi nuper, & apud Romanos vetus, veterimumque supplicium inquit Just. Lips. d. cap. 11. de quo Jul. Paul. lib. 5. Sentent. tit. 17. ubi Cujac. Rævard.